

Visie op biodiversiteit

mei 2024

Manifest

Biodiversiteit is het fundament van ons bestaan

Biodiversiteit vormt de basis van al het leven op aarde. Het omvat de verscheidenheid aan planten, dieren en micro-organismen, evenals de complexe ecosystemen waarin zij leven. Dit alles heeft een directe impact op onze samenleving en economie. Zo is bijvoorbeeld 75% van de mondiale voedselgewassen afhankelijk van bestuiving door dieren, wat essentieel is voor de productie van de meeste groenten en fruit die we consumeren. Om de stabiliteit van onze samenleving en economie ook voor toekomstige generaties te waarborgen, is het behoud en herstel van biodiversiteit essentieel.

Wereldwijd neemt de diversiteit en de omvang van soorten met alarmerende snelheid af. De populaties van vissen, vogels, zoogdieren, amfibieën en reptielen zijn sinds 1970 met gemiddeld 69% afgenomen. Voorbeelden zijn de afnemende verscheidenheid aan amfibieën in Zuid-Amerikaanse regenwouden, de kleinere kuddes van zoogdieren op Afrikaanse steppen en het verdwijnen van oerbossen in Zuidoost-Azië. Ook in Nederland is nog maar een fractie van onze oorspronkelijke natuur intact en is de afname aanzienlijk groter dan het wereldgemiddelde.

De belangrijkste oorzaken van biodiversiteitsverlies zijn onder andere veranderingen in landgebruik, overmatige exploitatie van natuurlijke hulpbronnen, klimaatverandering, vervuiling en invasieve soorten. In Nederland heeft de agrifood-sector de grootste directe impact op biodiversiteit, terwijl energie- en waterwinning de biodiversiteit lokaal aantasten.

Er is ook reden voor enig optimisme. Interventies zoals regeneratieve landbouw, natuurherstel, reductie van voedselverlies en het bevorderen van alternatieve voedingspatronen tonen een enorm potentieel voor het herstellen van biodiversiteit. Europa loopt voorop met wetgeving voor biodiversiteit- en biodiversiteitsherstel.

De financiële sector kan een belangrijke rol spelen in deze transitie. Bij het verminderen van voedselverliezen en het bevorderen van alternatieve diëten bieden zich reeds concrete investeringskansen aan in de vorm van schaalbare ondernemingen. Voor regeneratieve landbouw en natuurherstel is nog veel ontwikkeling nodig om financierbare proposities op te kunnen schalen.

Invest-NL wil de transitie versnellen met financiering, innovatie ondersteuning en partnerschappen die een positieve impact hebben op biodiversiteit. We richten ons op innovatie en duurzame ontwikkeling, en willen bijdragen aan het opschalen van ontwikkelingen zoals alternatieve voedingsbronnen en kringloopgrondstoffen. Daarnaast werken we aan het verder volwassen maken van nieuwe kansrijke domeinen zoals precisielandbouw.

We faciliteren samenwerking tussen private en publieke partijen op het gebied van natuurherstel, bijvoorbeeld door het aantrekken van Europese fondsen voor biodiversiteit of het verminderen van risico's voor institutionele beleggers.

Als nationale financierings- en ontwikkelingsinstelling erkent Invest-NL de urgentie van behoud en herstel van biodiversiteit, en streven we ernaar om onze natuurlijke erfenis te beschermen voor toekomstige generaties.

Inleiding

Invest-NL heeft als nationale financierings- en ontwikkelingsinstelling een leidende rol in het duurzamer en innovatiever maken van het Nederlandse investeringsklimaat. Invest-NL versnelt de ontwikkeling van de circulaire en carbon neutrale economie met middelen als productontwikkeling, marktontwikkeling, propositie begeleiding en geduldig kapitaal. In de herijking van de strategie in 2023 heeft Invest-NL besloten het gebruik van deze instrumenten binnen de thema's biodiversiteit en water te onderzoeken.

Als impact investeerder hebben we ruime ervaring met de thema's klimaatverandering en circulariteit. Maar de urgentie op ecologische thema's reikt verder. Vooral de druk op biodiversiteit en de slechte waterkwaliteit baren zorgen. Daarom hebben we deze onderwerpen onderzocht als mogelijk nieuwe focusgebieden. Dit visiedocument beschrijft onze analyse en mogelijke rol van Invest-NL op het onderwerp biodiversiteit.

We hebben dit onderzoek uitgevoerd op basis van de volgende deelvragen:

- Impact mapping: Wat is de definitie, schaal en urgentie van biodiversiteit in Nederland en wereldwijd? Wat zijn de relevante subthema's, sectoren en oplossingen?
- Publieke mapping: Welke doelen en roadmaps bestaan er? Welke publieke instellingen zijn betrokken, welke instrumenten zijn beschikbaar en welk beleid wordt ontwikkeld?
- Market mapping: Wat doet de Nederlandse markt? Welke ventures en financieringsmiddelen zijn actief en welke knelpunten worden ervaren?

Het resultaat van dit onderzoek is een rolopvatting met bijbehorende middelen voor Invest-NL binnen het thema biodiversiteit.

Impact mapping: begrip en urgentie

Biodiversiteit is de verscheidenheid aan soorten planten, dieren en micro-organismen evenals bijbehorende variatie in genetische kenmerken en ecosystemen. Het omvat alle levende organismen, systemen en hun interacties.

Bron: Stockholm Resilience Centre

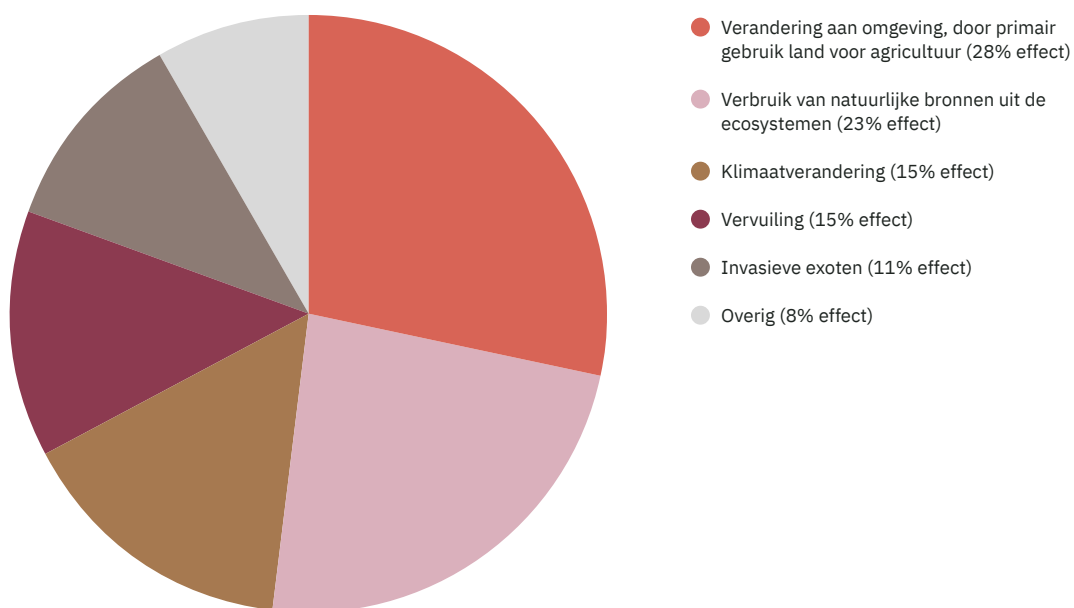
Impact mapping: begrip en urgentie

De meetinstrumenten Living Planet Index (LPI) van het Wereld Natuur Fonds (WWF) en het Biodiversity Intactness Index (BII) van het planetaire grenzen model illustreren een hoge internationale urgentie van biodiversiteit. De LPI toont een globale afname van biodiversiteit met 69%. Het BII toont aan dat de overbelasting van klimaatverandering en biodiversiteit planetaire grenzen overschrijdt. In Nederland is slechts 15% van de oorspronkelijke natuur intact.¹

Natuurlijke ecosystemen faciliteren de diversiteit van plantensoorten en dierenpopulaties. Deze biodiversiteit draagt bij aan²:

- klimaatadaptatie, door waterberging, verbeteren van luchtkwaliteit en verkoeling;
- voedselzekerheid, door soorten adaptiviteit, verbetering van bodemkwaliteit en bestuiving;
- gezondheid, door medicijn ingrediënten en ondersteuning van mentale gezondheid;
- grondstoflevering, door productie van hout, vezels, rubbers en oliën;
- klimaatactie, door broeikasgasopslag in bomen, nattere gronden en waterplanten.

Vijf factoren hebben een direct effect op de biodiversiteit³:

¹ Bron: PBL en WUR

² Bron: SER

³ Bron: UNEP en IPBES

Impact mapping: begrip en urgentie

Grootste directe impact op biodiversiteit

In Nederland heeft de agrifood sector de grootste directe impact op biodiversiteit. Deze impact betreft met name de wereldwijde biodiversiteit, aangezien we veel grondstoffen voor deze sector uit het buitenland importeren. Daarnaast tasten de energie- en waterwinning de biodiversiteit lokaal aan.⁴

Interventies met de grootste positieve impact zijn:

- Natuur-inclusieve landbouw omvat methoden die rekening houden met de natuurlijke omgeving en ecosystemen;
- Natuurherstel en regeneratieve landbouw richten zich op het terugbrengen en verbeteren van natuurlijke habitats en ecosystemen.

Interventies die de grootste negatieve impact mitigeren zijn:

- Reductie van voedselverliezen in de gehele voedselketen;
- Alternatieve voedingspatronen zoals het bevorderen van plantaardige diëten en alternatieve eiwitten.

—

⁴ Bron: PBL

Publieke mapping: wetgeving en beleid

Het biodiversiteitsbeleid wordt op internationaal (Verenigde Naties), Europees (Europese Unie) en nationaal (Rijksoverheid) niveau gevormd. Ondanks het momentum voor biodiversiteit binnen internationale, Europese en Nederlandse beleidsontwikkeling, voldoet Nederland waarschijnlijk niet aan de Europese en Nederlandse biodiversiteitsdoelen in 2030.

Niveau	Invloed	Voorbeelden van Maatregelen en Doelen
Internationaal	Beperkt	Global Biodiversity Framework (GBF) en Sustainable Development Goals (SDGs) hebben symbolische waarde - GBF moedigt aan tot mobilisatie van publiek en privaat kapitaal voor biodiversiteitsfinanciering
Europees	Hoog	European Biodiversity Strategy (EBS) leidt tot bindende wet- en regelgeving - Doelen: Beschermen van 30% van het Europese zee- en landoppervlak, herstellen van ecosystemen, €20 miljard toewijzen aan biodiversiteit
Nationaal	Gemiddeld	Uitvoerende programma's zoals Programma Noordzee, Programma Natuur en Nationale Programma Landelijk Gebied (NPLG) - Vaak implementatie van Europese regelgeving - Huidig beleid haalt Europese en nationale biodiversiteitsdoelen niet

De ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en Infrastructuur en Waterstaat (I&W) zijn beleidsverantwoordelijk voor biodiversiteit. Het ministerie van LNV is de grootste publieke eigenaar waarbij biodiversiteit valt onder meerdere directies.

De verscheidenheid aan publieke stakeholders levert verschillende instrumenten voor het financieren van biodiversiteit. Met publieke instrumenten werkt LNV aan alternatieve verdienmodellen voor marktpartijen. Denk hierbij aan ecosysteemdiensten en structuren van financieringsmiddelen. Blended finance (mix van publiek en privaat kapitaal) kan een belangrijk puzzelstukje vormen binnen de biodiversiteit transitie.

Publieke mapping: wetgeving en beleid

Momenteel zijn er diverse publieke Nederlandse financieringsmiddelen beschikbaar om in biodiversiteit te investeren, bijvoorbeeld:

- Transitiefonds Landelijk Gebied, een fonds van € 25 miljard met focus op zorg dragen voor het landelijk gebied. Het verbeteren van biodiversiteit is ook een doelstelling binnen dit fonds.;
- Investeringsfonds Duurzame Landbouw (IDL), onderdeel van omschakelprogramma duurzame landbouw. Dit fonds investeert in de omschakeling naar een duurzamere bedrijfsvoering bij landbouw bedrijven;
- National Biodiversity Financial Plan (in ontwikkeling), dit is geen financieringsmiddel maar een verzameling van alle financiële instrumenten die de overheid tot haar beschikking heeft om biodiversiteit te financieren.

Daarnaast zijn er Europese instrumenten in ontwikkeling zoals fondsen vanuit de EU Biodiversity Strategy en de Europese Green Deal.

De discussie rondom biodiversiteit is nog in ontwikkeling, wat resulteert in verschillende meningen onder beleidsmakers. Het opstellen van een National Biodiversity Strategy and Action Plan (NBSAP) en het National Biodiversity Finance Plan (NBFP) geeft houvast, terwijl politieke keuzes rondom stikstof- en landbouwbeleid nog invloed zullen hebben op de aanpak.

Op basis van een publieke analyse ziet Invest-NL mogelijke kansen in het ondersteunen van:

- de verdere ontwikkeling van alternatieve verdienmodellen voor boeren (modulaire verdienmodellen), natuur (bossen) en (energie)projecten;
- de structurering van aanvullende financieringsinstrumenten in samenwerking met het ministerie van LNV;
- de mogelijkheden onderzoeken voor blended finance en/of het opzetten van fondsen voor natuurherstel.

Market mapping: tractie en knelpunten

Invest-NL heeft een market mapping uitgevoerd van ondernemingen in Nederland die interventies implementeren die voortkwamen uit de impact mapping. Naast de genoemde interventies is ook gekeken naar duurzame intensivering van de landbouw.

Het landgebruik van de agrifood sector heeft een van de grootste impact op biodiversiteit. Invest-NL ziet een belangrijke rol voor ondernemingen die het voedselsysteem natuurinclusiever willen maken. Er zijn veel ondernemingen met focus op het voorkomen van voedselverlies en het aanbieden van alternatieve voedingsbronnen, die klaar zijn voor opschaling.

Met name de lange horizon en de vroege fase van regeneratieve landbouwproposities vormen stevige groeibarrières. Een stabiel verdienmodel ontbreekt en het investeringsrisico ligt bij de boer. Door een gebrek aan organisatie en innovatie is er onvoldoende schaalgrootte. Bij natuurherstel zorgt het gebrek aan economische waardering van ecosysteemdiensten en de financiële afwaardering voor een obstakel in het businessmodel. Zonder rekening te houden met maatschappelijke kosten zal intensieve landbouw geen ruimte bieden aan natuurinclusieve en regeneratieve landbouwwormen. Er is behoefte aan samenwerking en ontwikkeling vanuit zowel de markt als de politiek. Bovendien moet de markt meer natuur gebaseerde oplossingen zoeken in plaats van technologische oplossingen.

Tot slot zijn er interessante ontwikkelingen in de duurzame intensivering van de landbouw, met name in precisielandbouw, indoor farming en bodem diagnostiek. Dit biedt kansen voor het verbeteren van de biodiversiteit.

In Nederland zijn er verschillende financieringspartijen die al geruime tijd ervaring hebben met investeren in biodiversiteit. Uit onze gesprekken met hen constateerden wij vergelijkbare ervaringen met obstakels. Momenteel richten oplossingen zich vooral nog op het minimaliseren van negatieve impact. Biodiversiteit vraagt echter een holistische beoordeling van impact. Dit betekent dat bij het evalueren van projecten en activiteiten niet alleen naar een enkel aspect, zoals economische opbrengsten, moet worden gekeken. In plaats daarvan moet rekening worden gehouden met een bredere reeks factoren, zoals het behoud van ecosystemen, de invloed op waterkwaliteit en -beschikbaarheid, landgebruik en bodemgezondheid, en de uitstoot van broeikasgassen. Daarnaast blijven de lange termijn van financieel rendement en de relatief kleine investeringsvraag van bedrijven grote obstakels voor grootschalige actie.

Rolopvatting Invest-NL

Op basis van een grondige analyse heeft Invest-NL de volgende bevindingen vastgesteld. Biodiversiteit is wereldwijd en ook in Nederland een urgent thema. Er zijn specifieke sectoren en interventies geïdentificeerd die substantieel kunnen bijdragen aan het oplossen van dit probleem.

Er is aanzienlijke politieke aandacht en momentum rondom biodiversiteit, met duidelijk gepubliceerde kaders en doelstellingen die de noodzaak en kansen benadrukken. Desondanks blijven financieringsmogelijkheden en marktontwikkeling momenteel onderbenut door de markt, maar vallen wel binnen het mandaat van Invest-NL. Daarom heeft Invest-NL besloten om een actieve rol te spelen in het biodiversiteitsvraagstuk. Invest-NL is op zoek naar innovatieve ondernemers, projecten en samenwerkingen, met een specifieke focus op regeneratieve en precisie landbouw, alternatieve voedselbronnen en het verminderen van voedselverspilling. Daarnaast zal Invest-NL verkennen hoe het samen met publieke partijen ontwikkelingen op natuurherstel verder kan ondersteunen en aanjagen. Biodiversiteit zal worden geïntegreerd in de ESG-processen, waarbij met name de agrifood sector centraal staat met bijzondere aandacht voor risicovolle grondstoffen.

Voor de beoordeling van casussen blijft Invest-NL gebruikmaken van de levenscyclusanalyse (LCA) methodologie. Daarbij worden aspecten als landgebruik, water en toxiciteit meegenomen naast broeikasgasemissies en circulariteit. Dit zorgt voor een holistisch beeld van de impact, wat de bredere transitie naar een biodivers systeem ondersteunt.

Uitnodiging

Wil je bijdragen aan dit onderwerp?

We komen graag in gesprek. Neem contact op met Nathan Buijs, Impact Engineer bij Invest-NL via nathan.buijs@invest-nl.nl

Credits

We willen de volgende organisaties bedanken voor hun publiek literatuur op biodiversiteit:

- UN Environment Programme
- Intergovernmental Panel on Climate Change
- Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services
- European Commission
- Finance for Biodiversity Pledge
- McKinsey & Company
- Food and Agriculture Organization of the United Nations
- World Wide Fund for Nature
- Samen voor Biodiversiteit
- Nationale Denktank
- Planbureau voor de Leefomgeving
- Wageningen University & Research

Daarnaast willen we de volgende organisaties bedanken voor het delen van praktijkinzichten tijdens interviews: Nationaal Groenfonds, Ministerie LNV, FfB foundation, Impact Institute, TNO, Arcadis, Natuur & Milieu, Pymwymic, Astanor en vele anderen.

Om het gehele onderzoeksrapport te lezen verwijzen wij naar onze website.

Invest-NL
www.invest-nl.nl
Kingsfordweg 43-117
1043 GP Amsterdam